Examen HAVO

2009

tijdvak 1
maandag 18 mei
13.30 - 16.30 uur

Nederlands

tevens oud programma

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage

Dit examen bestaat uit 21 vragen en een samenvattingsopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 47 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, dan wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Tekst 1 Een nieuw gelijkheidsideaal

In de tekst ‘Een nieuw gelijkheidsideaal’ zijn de volgende tekstdelen te onderscheiden:
Deel 1: Gelijkheidsdenken ter discussie.
Deel 2: Veranderingen in gelijkheidsdenken.
Deel 3: Bezwaren tegen veranderingen in gelijkheidsdenken.
Deel 4: Aanpassingen op het nieuwe gelijkheidsdenken.
Deel 5: Afronding.

1p **1** Met welke alinea begint deel 2?

1p **2** Met welke alinea begint deel 3?

1p **3** Met welke alinea begint deel 4?

1p **4** Wat is de functie van de eerste alinea gelet op het vervolg van de tekst?

A anekdote
B constatering
C probleemstelling
D voorbeeld

“De omslag in het denken heeft zich al op vele terreinen voorgedaan.” (regels 47-48)

2p **5** Welke vier terreinen worden in de tekst genoemd?

“Bij deze nieuwe politieke consensus is wel een aantal kritische kanttekeningen te plaatsen.” (regels 128-130)

1p **6** Welke kritische opmerking staat er in alinea 10?

1p **7** Citeer de zin waarin een kritische opmerking staat uit alinea 11.

1p **8** Citeer de zin waarin een kritische opmerking staat uit alinea 12.
Geef bij deze vragen geen voorbeelden.

“Wie ongezond leeft – rookt, drinkt, vet eet – hoort meer voor zorg te betalen of dient zelfs van bepaalde medische behandelingen te worden uitgesloten.” (regels 71-75)

3p **9** Leg uit dat deze opvatting over de zorgverzekering aansluit bij de “nieuwe consensus” (regel 118). Maak voor je antwoord gebruik van de alinea’s 3 en 8.
Gebruik maximaal 35 woorden.

In het tekstgedeelte van de alinea’s 4 tot en met 8 hebben alinea 4 t/m 7 en alinea 8 een eigen functie. Benoem die functies door een van de volgende functiewoorden te kiezen: aanbeveling, aanleiding, argumenten, constatering, gevolgen, ontkenning, oorzaken, stelling, tegenstelling, voorbeelden, voorwaarde.

1p **10** Wat is de functie van alinea 4 t/m 7? Kies voor je antwoord een van bovenstaande begrippen.

1p **11** Wat is de functie van alinea 8? Kies voor je antwoord een van bovenstaande begrippen.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

“De balans in het toekennen van de eigen, individuele verantwoordelijkheid en die van de overheid dreigt nu naar het andere uiterste door te slaan.” (regels 149-153)

1p **12** Met welk type argument wordt deze uitspraak in het tekstgedeelte van de alinea’s 10 tot en met 12 onderbouwd?
Deze uitspraak wordt onderbouwd door argumenten op basis van

A feiten.
B gevolgen.
C gezag.
D voorbeelden.

In alinea 14 wordt gezegd dat verschillen acceptabel zijn als ze maar ontstaan tegen een achtergrond van gelijke mogelijkheden.

3p **13** Welke vier maatregelen worden in het vervolg van de tekst voorgesteld om deze gelijke mogelijkheden te garanderen? Nummer je antwoorden.

“En we doen er goed aan het vmbo-diploma te herwaarderen.” (regels 265-266)

1p **14** Citeer uit het vervolg van de tekst een zin die deze aanbeveling het duidelijkst ondersteunt.

“Een dergelijk rechtvaardig en op moderne omstandigheden toegesneden gelijkheidsstreven zou centraal moeten staan in het regeerakkoord van het volgende kabinet.” (regels 288-293)

1p **15** Waarom wordt het nieuwe gelijkheidsstreven als ‘rechtvaardig’ beschouwd?
Het nieuwe gelijkheidsstreven wordt als rechtvaardig beschouwd, omdat volgens dit ideaal de overheid

A de inkomensverschillen in Nederland niet te groot laat worden.
B gelijke formele kansen creëert voor iedereen.
C steun blijft bieden aan risicogroepen in de maatschappij.
D zorgt voor een minimumniveau in allerlei basisvoorzieningen.

1p **16** Wat is de kern van de kritiek op de aanhangers van de “nieuwe politieke consensus” (regels 128-129)?
De kern van de kritiek op de aanhangers van de “nieuwe politieke consensus” is

A dat de aanhangers denken dat verschillen tussen burgers ook de minder financieel draagkrachtigen ten goede komen.
B dat de aanhangers het idee versterken dat Nederland alleen dankzij zijn ‘toptalenten’ vooruit kan komen.
C dat de aanhangers nalaten ervoor te zorgen dat iedereen echt beschikt over gelijke mogelijkheden om in de maatschappij vooruit te komen.
D dat de aanhangers ongelijkheid tussen burgers welbewust willen versterken door iedereen terug te werpen op hun individuele keuzes en capaciteiten.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

1p **17** Welke van onderstaande beweringen geeft de hoofdgedachte van de tekst het beste weer?

A Het gelijkheidsdenken is toe aan een verandering, omdat de oude politieke consensus te veel de nadruk heeft gelegd op gelijke formele kansen in plaats van gelijke materiële kansen.

B Het huidige gelijkheidsstreven moet volgens de nieuwe politieke consensus over het gelijkheidsdenken plaatsmaken voor een grotere nadruk op de inzet van de eigen keuzen, talenten en verantwoordelijkheid.

C Het is tijd voor een nieuw gelijkheidsideaal, waarbij de overheid in tegenstelling tot het verleden meer verantwoordelijkheid neemt voor het bieden van gelijke materiële kansen voor iedereen.

D Ieders kansen op welvaart zouden volgens een nieuw gelijkheidsideaal moeten berusten op een combinatie van reële maatschappelijke ontplooiingskansen en het nemen van eigen verantwoordelijkheid.

1p **18** Hoe kan het schrijfdoel van de tekst ‘Een nieuw gelijkheidsideaal’ het beste worden getypeerd?
De tekst is vooral

A activerend, want er wordt een oproep gedaan aan politici om de positie van de maatschappelijk bevoorrechten grondig aan te pakken.

B beschouwend, want er wordt geprobeerd de vraag te beantwoorden hoe een nieuw gelijkheidsideaal gerealiseerd kan worden.

C betogend, want er wordt beargumenteerd dat het belangrijk is te streven naar gelijke ontplooiingsmogelijkheden voor iedereen.

D uiteenzettend, want er wordt uitgelegd welke veranderingen op het gebied van gelijkheidsdenken hebben plaatsgevonden.

tekstfragment

Werk gaat voor uitkering

Eigen verantwoordelijkheid staat centraal. Geen rechten zonder plichten. De algemeen geldende verplichting tot re-integratie, waarvan alleen in individuele gevallen kan worden afgeweken, spreekt ons zeer aan. De mens staat centraal, niet de regels. Wat kan deze persoon, zonder afhankelijk te zijn van het sociale vangnet? Het feit dat de hoogte van de uitkering wordt gekoppeld aan het betoonde verantwoordelijkheidsbesef spreekt ons ook aan. Werk gaat voor uitkering. Wij onderschrijven deze uitgangspunten. Het is niet sociaal wanneer mensen worden doodgeknuffeld in een uitkering. Opgesloten zijn in een uitkering kan leiden tot sociale uitsluiting. Wat sociaal lijkt, kan asociaal uitpakken.

(bron: site VVD, februari 2007)

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Zowel in de tekst ‘Een nieuw gelijkheidsideaal’ als in het tekstfragment wordt gesproken over de eigen verantwoordelijkheid van de burger.

1p **19** Waarin verschilt de visie op de eigen verantwoordelijkheid in de tekst van die in het tekstfragment?

A In de tekst wordt de eigen verantwoordelijkheid hoofdzakelijk in verband gebracht met individuele keuzevrijheid; in het tekstfragment is dat niet zo.
B In de tekst wordt de eigen verantwoordelijkheid niet gekoppeld aan het inkomen dat men heeft; in het tekstfragment is dat wel zo.
C In de tekst wordt ook de verantwoordelijkheid van de overheid belangrijk gevonden; in het tekstfragment is dat niet zo.
D In de tekst wordt verantwoordelijkheid niet in verband gebracht met sociale verschillen; in het tekstfragment is dat wel zo.

In de tekst ‘Een nieuw gelijkheidsideaal’ staat in de regels 251-253:
“In een fatsoenlijke samenleving zijn dergelijke verschillen een bron van zorg.”

3p **20** Leg uit dat deze visie niet volledig gedeeld wordt in het tekstfragment ‘Werk gaat voor uitkering’.
Gebruik maximaal 25 woorden.

Uit het taalgebruik van het tekstfragment spreekt een afwijzende en zelfs neerbuigende houding tegenover mensen die gebruik (willen of moeten) maken van een sociale uitkering. Hier volgen vier citaten:

1 Eigen verantwoordelijkheid staat centraal.
2 De algemeen geldende verplichting tot re-integratie, waarvan alleen in individuele gevallen mag worden afgeweken, spreekt ons zeer aan.
3 Het is niet sociaal wanneer mensen worden doodgeknuffeld in een uitkering.
4 Opgesloten zijn in een uitkering kan leiden tot sociale uitsluiting.

1p **21** In welk(e) van de gegeven citaten komt die houding in het taalgebruik tot uitdrukking?

A alleen in 1
B in 1 en 2
C in 2 en 3
D in 2 en 4
E in 3 en 4
F in 1, 2, 3 en 4

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Tekst 2 Maak de burger niet rijker, maar gelukkiger!

19p **22** Maak van de tekst ‘Maak de burger niet rijker, maar gelukkiger!’ een goedlopende samenvatting in correct Nederlands van maximaal **220** woorden. Zorg ervoor dat deze samenvatting begrijpelijk is voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent.
Uit je samenvatting moet duidelijk worden:
- welke verwachting Nederlanders bij hun geluksbeleving koesteren ten aanzien van de overheid;
- welke rol de Nederlandse politici en overheid zich toe-eigenen bij de geluksbeleving van Nederlanders;
- welke foutieve aanname zich daarbij voordoet;
- welke beperkingen in de geluksbeleving de tekst geeft;
- welke oorzaken een rol spelen bij de relatief minder stijgende geluksbeleving;
- welke maatregelen de overheid kan treffen om de geluksbeleving te stimuleren.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.